

Робърт ван Хелик
СКЕЛЕТ ПОД КАМБАНАТА

ROBERT VAN GULIK

The chonese bell murders

© 1958 by Robert van Gulik

© Явор Вържаров, превод, 1998, 2004, 2011 г.

© Орлин Атанасов, художник, 2011 г.

© Книгоиздателска къща „Труд“, 2011 г.

ISBN 978-954-398-110-6

Крале на криминалния роман

Робърт ван Хюлик

СКЕЛЕТ ПОД КАМБАНАТА

Превод от английски Явор Въжаров

КАРТА НА ПУЯН

1. Съдилище:

А – съдебна зала

Б – лична резиденция на
съдията

В – приемна

2. Военен гарнизон

3. Храм на покровителя на града

4. Храм на Конфуций

5. Храм на бога на войната

6. Кула на барабана

7. Кула на камбаната

8. Затвор

9. Лобно място

10. Улица на полумесеца

11. Къщата на госпожа Лян

12. Храм „Всеобятно милосърдие“

13. Чифлик на Лин Фан

14. Храм „Отвъдно проникновение“

15. Къщата на Лин Фан

16. Канал

17. Къщата на генерал Бао

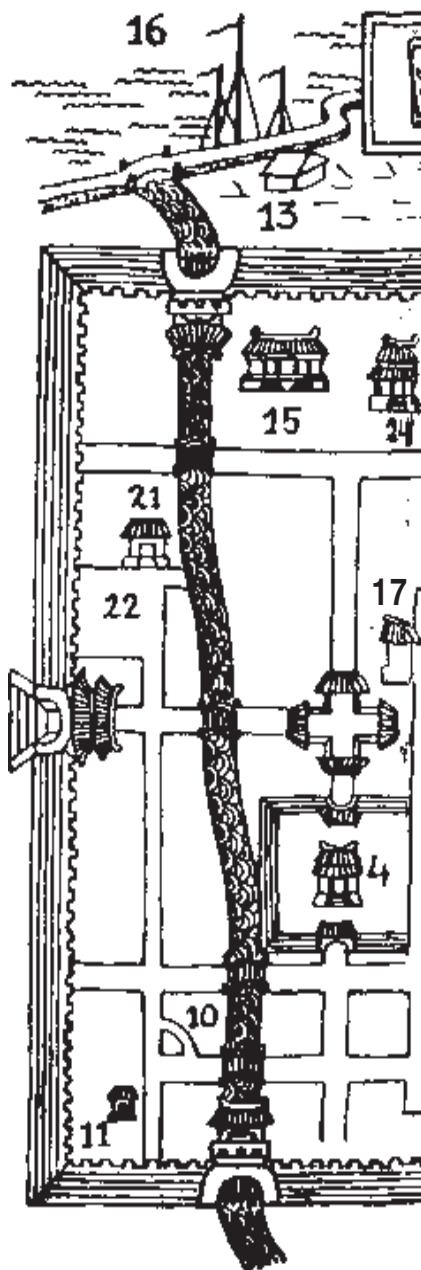
18. Къщата на съдията Ван

19. Къщата на старейшината на гилдия Лин

20. Къщата на старейшината на гилдия Уън

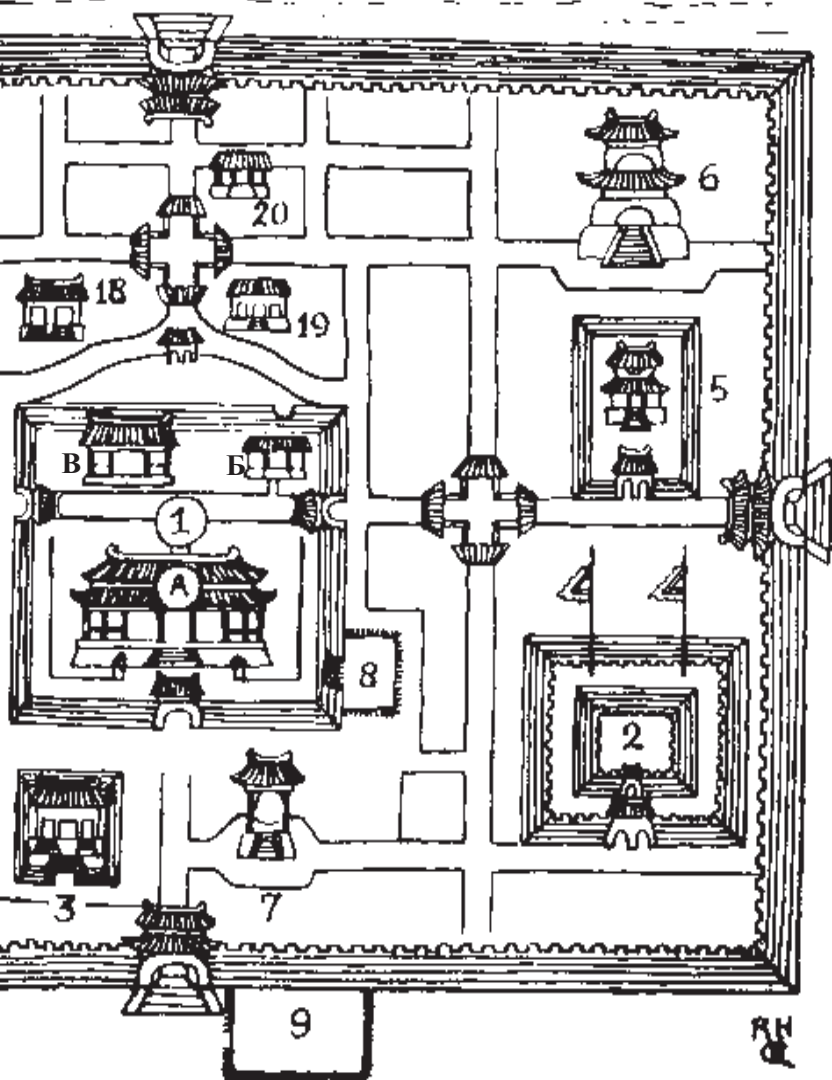
21. Гостилница „Павилион на морския жерав“

22. Рибен пазар

滿陽全圖

12

ÄÅËÑÒÂÀÛÈ ËËÖÏ

*Да припомним, че в китайския език фамилното име (тук с главни букви)
винаги предшества собственото*

ДИ ЖЕНДЗНЕ

отскоро назначен за магистрат на Пуян, окръг в провинция Кянсу

ХУН Лян, МА Жун, ЦЯО Тай, ТАО Ган

доверени помощници на съдията Ди

СЯО Фухан

месар

ЧИСТ НЕФРИТ

негова дъщеря, жертва на жестоко изнасилване и убийство

ВАН Сиенджун

кандидат за литературните изпити

ХУАН Сан

скитник

ДОБРОДЕТЕЛНИЯ ДУХОВНИК

игумен на храма „Всеобятно милосърдие“

ВЪРХОВНО ПРОСВЕТЛЕНИЕ

бивш игумен на същия манастир

Госпожа ЛЯН

с моминско име Оуян, вдовица на заможен търговец от Кантон

ЛЯН Хун

неин син, убит от разбойници

ЛИН Фан

състоятелен кантонски търговец

ПРАСКОВА

проститутка от Цинхуа

СИН НЕФРИТ

нейна сестра

ÃĔÅÀ ÌÚÐÅÀ

*Ñòäáíéèä íãæäýãáíëý íà ääèí éíëãööèííãð
â àìòèèèäöáí íããçèí; ñúëýòà Æè ííàìa
óíäãëáíëòí íà Íóíí*

Съдията е длъжен да бъде майка и баща на хората,
да насърчава честните и добрите,
на болните и старите да помага.
Макар и да отсъжда строги наказания,
не да поправя – да предпазва, е дългът му.

Изминаха шест години, откак се оттеглих от преуспяващата фирма за търговия на чай, останала наследство от баща ми, и се уединих на спокойствие във вилата си отвъд Източната градска врата. Тук най-сетне намерих време да се отдам изцяло на любимото си занимание – колекционирането на предмети, свързани с извършването и разкриването на различни престъпления.

Тъй като славната ни династия Мин беше въдворила ред и спокойствие в империята ни, насилията и престъпленията в наши дни бяха станали рядкост и аз бързо стигнах до извода, че ако искам да се сдобия със сведения за разни тайнствени злодеяния и остроумното им разгадаване от магистрати и съдии, трябва да се обърна към миналото. Увлечен от интересните си проучвания, с течение на годините неусетно събрах забележителна колекция от автентични документи, отнасящи се до прочути

криминални дела, оръжия, използвани за жестоки убийства, стари свидетелства за извършени обири и многобройни други реликви, свързани с историята на престъпността.

Една от най-скъпоценните ми придобивки беше съдийско чукче* – продълговат къс черно санталово дърво, принадлежало преди много столетия на съдията Ди, нашия прославен майстор на съдебните разкрития. Върху чукчето бяха гравирани стиховете, цитирани по-горе. Според запазените писмени документи Ди винаги го използвал, когато председателствал съдебните заседания, за да му напомня за неговите свещени задължения към държавата и народа.

Цитирам стиховете по памет, защото вече не разполагам с това чукче. Ужасното преमेждие, което преживях това лято преди около два месеца, ме накара да изоставя завинаги проучванията си и да се разделя с цялата си колекция от реликви, свързани с кървави злодеяния от миналото. Сега съм се захванал да колекционирам предмети от сиво-зелен порцелан и намирам това спокойно занимание във висша степен подходящо за моята поначало миролюбива природа.

Има обаче нещо, което трябва да сторя, преди действително да заживея спокойно: да се отърва от всички натрапчиви спомени, които и до днес смущават съня ми. За да се освободя от постоянните кошмари, ми е необходимо да споделя странните загадки, разбулени пред мен по един толкова тайнствен начин. Тогава – и само тогава – ще мога да забравя завинаги страшната преживелица, която ме поразил и ме тласнал до ръба на безумието.

Днес в изключително меката есенна утрин седях в изисканата си градинска беседка и се любувах на изящество-то на двете ми любими наложници, които подреждаха

*Nuæeñeioi +ce+a a Beoae a idiaueaiaaai iad-a oauoai auoai n auæeia iei 30 ni. Iade+ao ai „æeioaiio“ , a iðææ – „ææi, eiadi niaææa çæææa“ – ææ. iðææ.

хризантеми с нежните си ръце. В тази ведро и спокойна обстановка се осмелих най-сетне да върна мислите си назад към онзи съдбовен ден.

Деветият ден от осмата луна ще остане завинаги запечатан в паметта ми. Беше късен следобед. Още по пладне припичаше жестоко, а по-късно зноят дори се усили. През целия ден се усещах угнетен и неспокоен и най-сетне реших да се поразходя с паланкина си. Когато носачите ме запитаха накъде да се отправят, без да се замисля, им казах да ме отнесат в антикварния магазин на Лиу.

Този магазин носи гръмкото название „Златният дракон“ и се намира срещу храма на Конфуций. Собственикът Лиу е алчен измамник, но несъмнено си разбира от работата и често ми намира интересни антикварни рядкости, свързани с извършването и разкриването на различни престъпления. Прекарал съм блажени часове в този препълнен с любопитни вещи магазин.

Когато влязох, заварих само помощника на Лиу. Той ми каза, че господарят му не се чувствал добре, бил на горния етаж в стаята, където държеше най-ценните си предмети. Намерих го там в кисело настроение. Оплакваше се от главоболие. Беше затворил кепенците на прозорците с надеждата да се спаси от душната жегга. В сумрака познатата стая ми се стори чужда и враждебна и по-нечих да си тръгна начаса. Но като си помислих за горещината навън, реших да поостана и да помоля Лиу да ми покаже някои неща. И така, седнах на широкото кресло и енергично замахах пред лицето си ветрилото от щъркелови пера.

Лиу измърмори нещо в смисъл, че няма интересни неща. След като се поогледа лениво наоколо, извади от един ъгъл огледало на лакирана червена поставка и го сложи на масата пред мен. Когато забърса праха, видях, че това е най-обикновено огледало от полирано сребро, монтирано върху квадратна кутия. Такива огледала използват високопоставените чиновници, за да нагласяват на главата си служебната копринена шапка. Ако се съде-

ше по ситните пукнатини върху лакираната рамка, предметът беше доста стар. Но, общо взето, беше съвсем обикновен и нямаше стойност за един колекционер.

Внезапно обаче погледът ми се спря на редица дребни йероглифи, инкрустирани със сребро по рамката. Наведох се напред и прочетох:

„Собственост на служебната резиденция на Ди, Пуян“

Едва успях да потисна възклицанието на изненада и радост. Защото това огледало е могло да принадлежи само на славния съдия Ди и на никой друг! Спомних си, че според запазените древни писмена по време на службата си в Пуян съдията Ди е разнищил с необикновена вещина най-малко три загадъчни престъпления. Само че за жалост подробностите около тези негови подвизи не бяха стигнали до наши дни. Тъй като фамилията Ди не се среща често, беше сигурно, че огледалото е било собственост именно на съдията Ди.

Изведнъж се оживих. Вътрешно благослових невежеството на Лиу, което му бе попречило да разпознае тази безценна реликва, спомен за един от най-великите следователи, живели някога в Китай.

Придадох си равнодушен вид, настанах се обратно в креслото и помолих Лиу да ми донесе чаша чай. Щом той слезе долу, скочих и наведен над огледалото, започнах нетърпеливо да го изучавам. Дръпнах чекмедженцето на кутията и намерих в него сдиплена съдийска шапка от черна коприна.

Разгънах внимателно прогнилия плат. От диплите му се посипа ситен прах. Тук-там шапката беше проядена от молци, но още не се беше разпаднала. Благоговейно я поех в треперещите си ръце. С тази именно шапка великият съдия Ди беше ръководил заседанията на трибунала!

Само всемогъщите Небеса знаят какъв греховен порив ме накара да я поставя на собствената си недостойна глава. Погледнах се в огледалото, за да видя как ми стои. Тъй като с годините полираната повърхност на огледалото беше потъмняла, то отрази само една мрачна сянка.

ՏՐԱՆՆԱ ՔՐԵՋԻՎԵԼԻՇԱ Բ ԱՆՏԻՔՎԱՐՆԻՅԱ ՄԱԳԱԶԻՆ

Но изведнъж сянката придоби определена форма. Видях съвсем непознато изпито лице, което ме гледаше с пламтящи очи.

В същия миг в ушите ми отекна оглушителен гръм, всичко потъмня, стори ми се, че пропадам в бездънна пропаст. Загубил съм представа за време и място.

По едно време осъзнах, че плувам през гъсти облаци, които постепенно придобиваха човешки очертания. Съзрях смътния силует на голо момиче. Някакъв мъж, чието лице не можех да видя, грубо се опитваше да го насили. Искях да се притека на помощ, но не можех да помръдна. Понечих да извикам, но от устата ми не излезе никакъв звук. И тогава преминах през безкраен низ от преживявания, които караха косата ми да настръхва. Бях ту безпомощен наблюдател, ту изтезавана жертва.

Когато започнах бавно да потъвам в мъртвата зловонна вода на някакво блато, на помощ ми се притекоха две миловидни девойки, които смътно ми напомняха двете ми любими наложници. Но точно когато се готвех да се вкопча в протегнатите им ръце, мощна вълна ме отхвърли встрани. Повлече ме внезапно водовъртеж. Попаднах в средата му и той започна бавно да ме всмуква надолу. Озовах се в някакво тъмно и тясно пространство, където смазваща тежест ме притисна с всички сила. Полагах отчаяни усилия да се измъкна изпод нея, но пръстите ми напипваха околоръст само гладка желязна стена.

Тъкмо когато бях вече на път да се задуша, тежестта освободи гърдите ми и жадно поех свеж въздух. Но опитвайки се да помръдна, ужасен разбрах, че съм прикован към пода с вързани ръце и крака. Китките и глезените ми бяха омотани в дебели въжета, чиито краища се губеха в сивата мъгла наоколо. Почувствах, че въжетата се изопват. Мъчителна болка прониза четирите ми крайника. Сърцето ми се сви в неописуем ужас. Усещах, че тялото ми бавно се разкъсва на парчета. Започнах да крещя. Агонизирах...

И тогава се събудих.

Лежах на пода в стаята на Лиу облян в студена пот. Лиу беше коленичил до мен и ме викаше по име с уплашен глас. Старата съдийска шапка беше паднала от главата ми и лежеше на пода между парчетата от счупеното огледало.

Подпомогнат от Лиу, се надигнах и се отпуснах в креслото. Тресеше ме. Лиу бързо поднесе към устните ми чаша чай. Каза, че когато слязъл долу да вземе чайника, се чула гръмотевица и заваялял пороеен дъжд. Той се втурнал нагоре да притегне кепенците и ме намерил проснат на пода.

Дълго време не отроних дума и само бавно сърбах ароматния чай. После излъгах Лиу, че получавам внезапни припадъци, и го помолих да разпореда да приготвят паланкина ми. Отнесоха ме до дома в проливния дъжд. Въпреки че носачите бяха покрили паланкина ми с непромокаемо платнище, когато пристигнахме, бях мокър до кости.

Легнах си веднага. Чувствах се съвсем изнемощял. Главата ми щеше да се пръсне от болка. Силно обезпокоена, първата ми съпруга повикала домашния лекар. Когато дошъл, той ме заварил да блънувам.

Останах болен на легло в продължение на шест седмици. Първата ми съпруга твърди, че окончателното ми оздравяване се дължи изцяло на нейните горещи молитви и на всекидневното кадене в храма на бога на медицината. Но аз го отдавам по-скоро на безпределната преданост на двете ми наложници, които се редуваха да бдят край леглото ми и да ми дават лекарствата, предписани от учения доктор.

Когато се пооправих достатъчно, за да мога да седя, докторът ме попита какво се е случило в магазина на Лиу. Тъй като няхах желание да си спомням страшните си преживявания, му казах само, че внезапно ми е прилошало. Той ме изгледа недоверчиво, но се въздържа от повече въпроси. Преди да си тръгне, спомена, че такива пристъпи на злокачествено мозъчно възпаление често се причиняват от съприкосновение с предмети, свързани с насилствена

смърт. Те излъчвали пагубна сила, която можела опасно да увреди разсъдъка на онзи, който се е докоснал до тях.

Щом проникателният лекар си отиде, наредих незабавно да повикат домоуправителя ми. Казах му да опакова цялата ми колекция в четири големи сандъка и да я приготви за изпращане на чичото на първата ми съпруга, който се казваше Хуан. Въпреки че първата ми съпруга не се уморяваше да го превъзнася, този чичо Хуан всъщност беше подъл и противен човек, който много обичаше да забърква свади. Съчиних едно любезно писмо, в което го уверявах, че искам да му подаря цялата си криминологична колекция като скромен израз на дълбокото ми уважение към широките му познания по всички въпроси, свързани с гражданското и наказателното право. Тук му е мястото да добавя, че хранех дълбока омраза към чичо Хуан още от времето, когато той, хващайки се за буквата на закона, успя да ми отмъкне един много ценен парцел земя. От сърце се надявам, че докато разглежда колекцията ми, един ден и той ще се докосне до някоя от тези ужасяващи реликви и ще бъде подхвърлен на същите потресаващи преживявания, които ме сполетяха в антикварния магазин на Лиу.

Ще се опитам да разкажа в логична последователност цялата история, преживяна от мен по време на кратките мигове, докато шапката на съдията Ди е била на главата ми. Ще оставя на снизходителния читател сам да реши доколко трите някогашни престъпления са били извършени действително така, както ми се представиха по време на необичайния ми припадък, и доколко подробностите са плод на разпаленото ми въображение. Не съм си правил труд да сравнявам виденията си с историческите документи. Защото, както споменах, вече напълно съм изоставил проучванията си върху историята на престъпността. Тази злокобна тема сега не представлява никакъв интерес за мен. Чувствам се щастлив с новото си увлечение – колекциониране на изящни предмети от сиво-зелен порцелан от времето на династията Сун.

Късно вечерта на първия ден от службата си в Пуян – неговото ново местоназначение – съдията Ди все още седеше в личния си кабинет до заседателната зала потънал в проучването на окръжните архиви. Два големи бронзови свещника горяха на писалището, отрупано със счетоводни книжа и документи. Трепкащата светлина играеше върху диплите на робата от зелен бродат и лъскавата копринена шапка на съдията. От време на време той поглаждаше разкошната си черна брада или подръпваше дългите си бакенбарди, които висяха от бузите му, но почти не отклоняваше поглед от книгата пред себе си.

Срещу него на по-малко писалище седеше Хун Лян – неразделен спътник на съдията – и подреждаше папки със съдебни дела. Той беше мършав застаряващ мъж с бели мустаци и тънка козя брадица, облечен в избеляла кафява роба и с кръгла шапчица, прилепнала към главата. Хун си мислеше, че наближава полунощ. От време на време поглеждаше към високата широкоплещеста фигура зад другото писалище. Самият той си беше подремнал добре следобед, но съдията цял ден не беше подгънал крак. Въпреки че познаваше железния организъм на господаря си, Хун започваше да се безпокои.

Навремето, докато беше слуга при бащата на съдията, Хун често беше носил малкия Ди на ръце. После, когато младежът замина за столицата да завърши образованието си, той отиде с него. Придружи го и в провинцията, където изпратиха младия му господар на работа. Пуян беше третият пост на Ди като окръжен съдия. През цялото това време в лицето на Хун той бе имал верен приятел и съветник. Съдията беше свикнал да обсъжда открито с него всички служебни и лични въпроси и често получаваше ценни съвети. За да му даде официален ранг, той го бе назначил за съдебен сержант, поради което всички неизменно го наричаха „сержант Хун“.

Като огледа купчината документи, Хун си помисли за напрегнатия ден на съдията. Сутринта, когато пристигна в Пуян със свитата си – жените, децата и слугите,

– Ди незабавно отиде в приемната в съдилището, докато останалите се отправиха към служебната резиденция в северната част на двора. Там с помощта на домоуправителя първата съпруга на съдията бе уредила разтоварването на каруците с багажа и беше започнала подреждането на новото им жилище. Съдията не можа да отдели време да разгледа дома. Трябваше да приеме печатите на съдилището от съдията Фън, неговия предшественик. Когато тази церемония свърши, Ди събра постоянните служители – от старши писаря и началника на стражата до главния тъмничар и пазачите. На обед оглави пищната трапеза в чест на заминаващия му предшественик и след това придружи съдията Фън и свитата му до една от градските врати, както беше обичаят. Когато се върна в съдилището, трябваше да приеме най-видните граждани на Пуян, които го очакваха, за да му пожелаят „добре дошъл“ в града.

След като вечеря набързо в личния си кабинет, съдията се настани там с книгата, а низшите чиновници се заеха да пренасят кожените кутии с документите от архива. След час-два той ги освободи, но по нищо не личеше, че сам се готви за почивка.

Най-сетне съдията бутна настрана счетоводния тефтер, който прелистваше, после се отпусна върху облегалката на стола си. Погледна към Хун през гъстите си вежди и каза с усмивка:

– Е, сержант, какво ще кажеш за чаша горещ чай?

Хун бързо се надигна и донесе чайника от страничната маса. Докато пълнеше чашата, Ди каза:

– Небесата са удостоили с благословията си окръг Пуян. От документите се вижда, че земята е плодородна, не е имало нито наводнения, нито суша и стопаните благоденстват. Градът е разположен до Големия канал, който пресича границата в посока север–юг и Пуян извлича голяма полза от оживеното движение по него. Държавни и частни кораби непрекъснато спират в чудесното пристанище отвъд Западната врата, постоянно пристигат и

заминават пътници и големите дюкяни въртят добра търговия. Каналът и реката, която се влива в него, изобилстват от риба, която осигурява препитание на бедняците, а тук е разположен и доста голям гарнизон, тъй че гостилниците и магазинчетата имат добра клиентела. Населението на окръга е богато и доволно, данъците се събират навреме. И най-сетне, предшественикът ми, съдията Фън, който очевидно е усърден и способен човек, се е погрижил всички събития до момента да бъдат записани в регистрите и да бъдат в пълен ред.

Лицето на сержанта светна. Той каза:

– Това е твърде успокоително, господарю. Предишната ви служба като съдия в Ханюан беше толкова тежка, че често се тревожех за здравето ви – подръпвайки козята си брадичка, Хун продължи: – Прегледах съдебните регистри и установих, че престъпленията в Пуян са голяма рядкост. А и малкото извършени престъпления са били разкрити. В съдилището има само едно неприключено дело за разглеждане. Става въпрос за доста вулгарно изнасилване с убийство, което негово превъзходителство Фън е разкрил за няколко дни. Утре, когато разгледате свързаните с престъплението документи, ще видите, че остават да бъдат уточнени само някои подробности, господарю.

Ди повдигна вежди:

– Понякога, сержант, тези подробности се оказват препъникамък. Разкажи ми за този случай.

Хун сви рамене и започна:

– Това наистина е свършено ясен случай. Дъщерята на един дребен месар на име Сяо била намерена изнасилена и убита в стаята ѝ. Оказало се, че е имала любовник – изпаднал студент, наречен Ван. Месарят Сяо подал жалба срещу него. След като съдията Фън се запознал с доказателствата и изслушал свидетелите, се установило, че убиецът наистина е Ван, но той отказал да признае. Съдията го подложил на изтезания, но студентът изгубил съзнание, преди да се признае за виновен. Поради предстоящо-

то си заминаване Фън бил принуден да прекрати разследването. Но тъй като убиецът е разкрит и срещу него има събрани достатъчно улики, които дават основание да бъдат приложени изтезания при разпита, случаят може да се сметне практически за приключен.

Съдията помълча известно време, като замислено поглаждаше брадата си. После каза:

– Искам да се запозная подробно със случая, Хун.

Лицето на Хун помръкна.

– Наближава полунощ, господарю – каза той колебливо, – не е ли по-добре вече да се оттеглим за почивка? Утре ще имаме достатъчно време да прегледаме това дело.

Съдията поклати глава.

– Даже от беглото описание на случая добивам впечатление за известни противоречия. След всичките тези административни документи един криминален случай ще е добре дошъл за разведряване на ума. Налей си чай, сержант, настани се удобно и ми опиши фактите с подробности.

Хун познаваше господаря си. Той се върна примирено до писалището и прелисти някои документи. След това започна:

– Точно преди десет дни, на седемнайсетия ден от настоящия месец, месарят Сяо Фухан, който държи малък магазин на Улицата на полумесеца в югозападния край на града, дошъл облян в сълзи на обедното съдебно заседание. Придружавали го трима свидетели – Гао, надзорникът на южния квартал, Лун, шивач, който живее срещу магазинчето на Сяо, и старейшината на месарската гилдия. Сяо представил писмена жалба срещу Ван Сиенджун – кандидат за изпитите по литература. Студентът Ван е бедняк, който също живее недалеч от месарницата. Сяо заявил, че Ван е удушил единствената му дъщеря Чист Нефрит в спалнята ѝ, след което е офейкал, като е задигнал чифт златни игли за коса. Месарят твърдял, че студентът Ван имал незаконна любовна връзка с дъщеря му от шест месеца. Убийството било открито чак на сутрин-

та, когато девойката не се появила, за да се заеме с обичайните си домакински задължения.

– Този месар Сяо – намеси се съдията – трябва да е или пълен глупак, или алчен измамник. Как е могъл да допусне младата му дъщеря да върти любов под собствения му покрив и да превръща къщата в бардак! Нищо чудно, че там се е стигнало до насилие и убийство.

Хун поклати глава.

– Не, господарю – каза той, – обясненията на месаря Сяо представят престъплението в съвсем друга светлина.